

Бейкун А. Л., кандидат юридичних наук, доцент¹ (0000-0003-2016-2077)
Матвієць С. Я.¹ (0009-0004-6562-564X)
Чухрай І. Ю.² (0000-0001-6532-2957)
Баланда О. М.² (0009-0008-9365-2636)

¹ – Київський інститут Національної гвардії України, Київ;

² – Національний університет оборони України, Київ

Визначення проблем розвитку конституційних принципів складових системи забезпечення національної безпеки

Резюме. У статті розглядаються правові питання, пов'язані з ефективністю діяльності силових структур у секторі безпеки і оборони з точки зору необхідності дотримання конституційних принципів у їхній діяльності. Система забезпечення національної безпеки Української держави має утворювати єдиний державно-правовий механізм з чітко визначеними безпековими елементами, який має вирішувати та виконувати свої функції в межах повноважень, визначених чинним законодавством, та з метою захисту життєво важливих інтересів особи, держави і суспільства. Обґрунтована необхідність розроблення нових законів та удосконалення чинних актів законодавства й інших нормативно-правових документів, які регулюють відносини у сфері державної безпеки, що, безумовно, потребує нового праворозуміння, яке має бути застосоване у правотворчому та правозастосовному процесах.

Ключові слова: питання сил безпеки; сектор безпеки і оборони; конституційні засади діяльності; загрози і небезпеки; національна безпека.

Постановка проблеми. Актуальність роботи полягає в тому, що розвиток Української держави є, насамперед, результатом постійної орієнтації українського суспільства на принципи гуманізму і справедливості та демократичного розвитку в умовах, коли зовнішні загрози і небезпеки зросли до критичного рівня, зокрема в контексті відбиття збройної агресії Російської Федерації проти України. У пошуку шляхів подальшого розвитку необхідно усвідомити реальне використання основних принципів правового регулювання системи забезпечення національної безпеки, наповнити його реальним демократичним змістом і, відповідно, шукати гармонійний баланс ефективності системи забезпечення національної безпеки. Крім того, оскільки сектор безпеки і оборони є головною складовою системи забезпечення національної безпеки і, по суті, визначає її зміст, важливим є з'ясування засад, на яких цей сектор має формуватися і функціонувати, тобто змісту принципів правового регулювання його організації та діяльності.

Таким чином, базове положення полягає в тому, що захист національної безпеки є як загальнонаціональним, так і суспільно-політичним питанням. Тому, правове регулювання національної безпеки не може досягти бажаних результатів без виваженої державної політики, спрямованої на захист

основ демократичного устрою держави, а отже, і національної безпеки.

Відповідно, актуальною проблематикою є необхідність взаємоузгодження конституційних принципів функціонування державних інститутів, насамперед, суб'єктів сектору безпеки і оборони України з чинним національнобезпековим законодавством, у якому не повною мірою враховані або розкриті відповідні, зазначені вище принципи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання взаємоузгодження конституційних принципів функціонування суб'єктів сектору безпеки і оборони та ефективності їх діяльності піднімало чимало науковців-правників та безпекознавців [1-12].

Означена проблематика недостатньо висвітлена у публікаціях, а лише комплексно або фрагментарно піднімалась: В. Ю. Богдановичем, М. М. Лобком, Г. В. Новицьким, В. Й. Пашинським, М. М. Прохоренком, І. В. Романовим, Ф. В. Саганюком, М. В. Сіцинською, Г. П. Ситником, О. В. Устименком, М. І. Шпурою та іншими.

Метою статті є теоретичне окреслення проблем регулювання та правового забезпечення державної безпеки, функціонування суб'єктів сектору безпеки і оборони в контексті необхідності дотримання принципів конституційної діяльності, а також

вдосконалення правового підґрунтя взаємодії між громадянським суспільством і складовими сектору безпеки і оборони.

Вклад основного матеріалу. Згідно з загальноприйнятою науковою думкою, *національна безпека* означає захист важливих життєвих інтересів громадян, суспільства та держави [13]. Це включає в себе забезпечення стійкого розвитку суспільства, вчасне виявлення, запобігання та усунення реальних і можливих загроз національним інтересам у різних сферах, таких як: правоохоронна діяльність, боротьба з корупцією, безпека державного кордону, оборона, міграційна політика, охорона здоров'я, освіта, наука, технологічний та інноваційний розвиток, культурна політика, свобода слова та інформаційна безпека, кібербезпека, соціальна політика, пенсійне забезпечення, житлово-комунальне господарство, фінансові послуги, права власності, фондові ринки, податкова та митна політика, торгівля та підприємницька діяльність, банківські послуги, інвестиційна політика, ревізійна діяльність, грошова та валютна політика, захист інформації, ліцензування, промисловість, сільське господарство, транспорт, зв'язок, інформаційні технології, енергетика, функціонування природних монополій, видобуток природних ресурсів, екологічний та природний захист та інші сфери функціонування держави та державного управління в умовах можливих негативних тенденцій, що створюють потенційні чи реальні загрози національним інтересам.

Як відомо, основою нормативно-правового забезпечення національної безпеки є створення та підтримання в актуальному стані нормативно-правової бази як правового інструменту забезпечення реального порядку в системі національної безпеки [14].

На думку багатьох провідних дослідників у сфері національної безпеки, *нормативно-правова база* – це виражений у правових нормах організаційно-функціональний образ системи національної безпеки, що відповідає її призначенню. До того ж, правові норми гарантують моделювання самої системи національної безпеки та її підсистем, упорядкування та формалізацію її функціональної, організаційної та інформаційної структури, а також виконують інформаційну функцію [15–17].

Державна політика у сфері національної безпеки і оборони спрямована на захист людини і громадянина – їх життя і гідності,

конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та умов сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності; території та довкілля – від надзвичайних ситуацій.

Як відомо, *основними принципами*, що регулюють процедури формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони, є:

дотримання принципів верховенства права, підзвітності, законності, прозорості та демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили;

дотримання норм міжнародного права та участь в інтересах України в міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавному устрої та міжнародних механізмах колективної безпеки;

розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

пріоритет прав і свобод людини і громадянина, верховенства права та договірних (мирних) засобів врегулювання конфліктів;

свочасність та адекватність заходів із захисту національних інтересів від реальних і потенційних загроз;

чітке розмежування ролей та взаємодії органів державної влади у забезпеченні національної безпеки;

демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони та іншими структурами системи забезпечення національної безпеки.

Відповідно до зазначеного, можна окреслити такі *основні національні інтереси України*:

суверенітет і територіальна цілісність держави, демократичний конституційний лад і невтручання у внутрішні справи України;

сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави з метою підвищення рівня та якості життя населення;

інтеграція України у європейський політичний, економічний, безпековий і правовий простір, набуття членства у Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору (НАТО), розвиток рівноправних і взаємовигідних відносин з іншими державами [18].

Як вбачається з загальновідомих положень, загрози національній безпеці України та відповідні пріоритети державної політики у сфері національної безпеки і оборони визначаються у: Стратегії національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України та інших програмних документах у сфері національної безпеки і оборони. Вони затверджуються рішеннями Ради національної безпеки і оборони України та указами Президента України.

Таким чином, національна безпека України забезпечується шляхом проведення вираженої державної політики у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технічній, розвідувальній та інших сферах згідно з прийнятими в установленому порядку доктринами, концепціями, стратегіями і програмами.

Система національної безпеки є матеріальним утворенням, яке існує в реальності та складається з відносно самостійних і, в певних аспектах, взаємозалежних підсистем (суб'єктів). Слід зазначити, що такими "підсистемами" можуть бути лише суб'єкти, які мають значний ступінь самостійності, але, разом з тим, утворюють означену вище певну цілісну систему та виконують у ній чітко визначені функції.

Ураховуючи ієрархічний характер побудови та функціонування вказаної соціальної системи, можна побачити, що система національної безпеки Української держави є надзвичайно складною, інтегрованою, багаторівневою, соціальною відкритою системою, яка формується та функціонує під впливом багатьох факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Система національної безпеки України – це діалектичне поєднання певної кількості підсистем та елементів, що визначається об'єктивними законами розвитку людини, суспільства і держави та розглядається як відкрита динамічна система в усіх її найважливіших внутрішніх і зовнішніх зв'язках [19].

Закони у сфері державної безпеки і оборони за своїм політико-правовим змістом, предметом правового регулювання та юридичною силою посідають особливе місце поряд з Конституцією, органічно розвивають її та впливають з неї. Ці закони відіграють дуже важливу роль у забезпеченні конституційного регулювання суспільних відносин, що складаються в процесі захисту

національних інтересів та охорони особи, суспільства і держави Україна від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. Такі закони безпосередньо включені до конституційної системи України. Їх політико-правовий зміст визначається, насамперед, Конституцією України, яка є найважливішим політико-правовим документом України. Саме Конституція визначає, які закони у сфері національної безпеки і оборони мають бути прийняті та відповідно до яких статей Конституції вони мають бути сформульовані. Однак Конституція, на відміну від закону, охоплює своїм регулятивним впливом не весь спектр конституційних питань, а лише окремі, найбільш важливі напрями, а їх важливість, особливо з точки зору суспільних відносин у сфері національної безпеки і національної оборони, потребує законодавчого визначення у формі відповідних конституційних положень [15].

На думку А. В. Янчука [20], завданнями створення сучасної нормативно-правової бази та належного правового забезпечення державної безпеки є:

юридичне визначення та закріплення існуючих відносин у сфері забезпечення національної безпеки;

визначення засад правового регулювання цих відносин;

встановлення нових відносин, які не врегульовані чинним законодавством, але є вкрай необхідними в умовах сьогодення;

усунення відносин і ситуацій, які застаріли і гальмують розвиток системи забезпечення національної безпеки.

Аналізуючи найважливіші особливості правової природи законів у сфері національної безпеки і оборони як конституційної основи, слід звернути увагу на такі аспекти:

означені закони мають особливий статус, який за своїм суспільно-політичним значенням поступається лише Конституції, і становлять відносно самостійний юридичний ряд взаємопов'язаних законів, що регулюють суспільні відносини у сфері національної безпеки і оборони;

закони у сфері національної безпеки і оборони мають вищу юридичну силу порівняно зі звичайними законами;

закони в оборонно-безпековому секторі мають чітко визначену сферу регулювання;

закони у сфері національної безпеки і оборони є комплексними та мають значну сферу застосування, що зумовлено їхнім змістом та функціональним призначенням;

указані нормативно-правові акти мають високий ступінь стабільності та відповідний термін дії;

закони в означеній сфері характеризуються певним регулятивним впливом, тобто застосуванням норм у правовідносинах у секторі державної безпеки і оборони [17].

Декларування в Конституції положення, що Україна є правовою, соціальною, демократичною державою, підтверджує необхідність розвитку та подальшого вдосконалення законодавства у сфері національної безпеки. У зв'язку з цим абсолютною аксіомою вважається твердження В. І. Абрамова про те, що необхідність унормування та правового регулювання захисту національних інтересів значною мірою залежить від вибору інструментарію розуміння національних інтересів та механізмів їх реалізації [21].

Аналізуючи правові засади системи забезпечення національної безпеки, слід зазначити, що більшість з цих законів не мають механізмів їх реалізації, контролю за їх виконанням, або, навіть, передбаченої законом відповідальності за порушення вимог чинного законодавства з питань національної безпеки.

З урахуванням означеного, можна вказати на такі основні недоліки законодавства у сфері національної безпеки:

у змісті “безпекового” законодавства спостерігається певна абстрактність – законодавчі акти, як правило, мають суто декларативний характер, а певні теоретико-системні конструкції, хоча і є логічно обґрунтованими, але далекими від практичних реалій суспільно-політичного життя і, навіть, державотворення;

динаміка суспільних відносин часто не враховується при розробці, прийнятті чи зміні чинних “безпекових” законів – ці закони часто поєднуються з матеріальними та загальними ознаками, які закріплюють певний де-факто статус, а тому не регулюють відповідні відносини щодо чітко визначених стратегічних пріоритетів та орієнтирів розвитку держави;

швидкі зміни політичної ситуації практично виключили можливість прогнозованого розвитку законодавства у сфері безпеки і оборони для реалізації найважливіших пріоритетів у сферах державного будівництва, розвитку та реформування сектору безпеки і оборони, зовнішньої політики, економіки, екології та інформаційної безпеки;

значна кількість стратегій, концепцій та програм розвитку напрямів і сфер сектору безпеки і оборони мають суто декларативний характер і суттєво не пов'язані з чинним галузевим законодавством (хоча, як правило, на нього декларативно посилаються), не ґрунтуються на алгоритмах нейтралізації кризових явищ, загроз і небезпек, на конкретних механізмах підтримки та втілення прийнятих рішень та усталених алгоритмах прийняття певних рішень, не пропонують покрокових заходів щодо розвитку окремих сегментів забезпечення національної безпеки, зокрема, організаційних структур;

відсутній чіткий нормативний алгоритм взаємодії вищих органів влади та “силового блоку” сектору безпеки і оборони у разі виникнення та розвитку внутрішніх і зовнішніх кризових явищ;

відсутність професійно виваженого підходу при формуванні робочих груп з розробки законопроектів у сфері безпеки і оборони; недостатній рівень інформаційної підтримки парламентаріїв та законопроектного сегменту забезпечуючих структур Верховної Ради України.

Водночас, ще в аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового послання Президента України до Верховної Ради України у 2014 році “Про внутрішнє і зовнішнє становище України у сфері національної безпеки” (майже десять років тому) передбачалися актуальні й досі і прагматичні кроки щодо ефективного реформування законодавства у сфері безпеки і оборони та системи забезпечення національної безпеки в цілому [22]. Зокрема, передбачалось:

реорганізація сектору безпеки і оборони відповідно до європейських стандартів, запровадження принципів народовладдя, патріотизму, компетентності, цивілізованості, координації, ефективної взаємодії, чіткого розподілу завдань та усунення дублювання функцій;

збереження індивідуального підходу до особового складу та високого професійного потенціалу Збройних Сил України, інших збройних формувань, правоохоронних, розвідувальних, судових і спеціальних органів без послаблення їхньої боєздатності та компетентності;

започаткування принципово нових цивільно-військових відносин;

врахування змін у суспільстві, особливо динамічних і таких, що швидко розвиваються,

при радикальному оновленні законодавства з питань національної безпеки;

уточнення повноважень, організаційних та інших принципів функціонування державних і недержавних суб'єктів сектору безпеки та вдосконалення кадрового забезпечення;

ефективний соціальний та правовий захист персоналу сектору безпеки і оборони;

збалансована бюджетна політика у секторі національної безпеки і оборони;

дотримання процесу інтеграції держави в європейський та євроатлантичний політичний, економічний і безпековий простір з урахуванням досвіду розвинених країн;

широке залучення організацій громадянського суспільства до розгляду питань національної безпеки і оборони України;

надійна система запобігання та протидії корупції у сфері безпеки і оборони.

У світлі викладеного та з урахуванням наявних теоретичних здобутків у цій сфері є підстави стверджувати, що “проблема адекватного правового регулювання національної безпеки в цілому та суспільних відносин у сфері безпеки і оборони зокрема, є надзвичайно актуальним і пріоритетним завданням, що потребує державного та загальнонаціонального вирішення” [23].

Відповідно, логічно випливає такий висновок науковців: “Існує нагальна потреба в розробленні єдиної системи знань про національну безпеку на науково-методологічній основі, включаючи визначення ефективних правових інструментів забезпечення національної безпеки” [24].

Насамперед це пов'язано з тим, що конституційно-правові засади державної безпеки в Україні “зв'язують” усю систему галузевого “безпекового” законодавства.

Незважаючи на певні напрацювання в сучасній конституційній теорії та практиці з цієї проблематики, бракує фундаментальних монографічних досліджень, а методологічні питання, пов'язані з конституційно-правовими засадами національної безпеки, ще не були предметом спеціального фундаментального дослідження.

На тлі нових зовнішніх загроз національній безпеці, насамперед, у формі збройної агресії та повномасштабних воєнних дій, важливим завданням є аналіз узгодженості та цілісності правового регулювання сфери національної безпеки в сучасних умовах військової агресії та

окреслення можливих шляхів його вдосконалення.

У нинішніх умовах Україна змушена була вжити всіх можливих заходів для відбиття військової агресії та захисту національного суверенітету, що потребувало вдосконалення окремих елементів вітчизняного сектору національної безпеки і оборони.

Ефективна реалізація державної політики у сфері безпеки і оборони залежить, насамперед, від наявності системної, стабільної, збалансованої та дієвої нормативно-правової бази, яка має не лише певною мірою регулювати сформовані суспільні відносини, а й закладати підвалини для їх подальшого розвитку [25].

Для кожної держави завжди актуальним є питання забезпечення належного рівня національної (державної) безпеки. З цією метою створюються механізми реагування на можливі виклики безпековій сфері, демократичному конституційному ладу та іншим важливим складовим незалежної держави, національним інтересам України. Вжиття заходів щодо протидії та нейтралізації загроз різного рівня за допомогою механізмів з відповідними правовими та організаційними формами, – є завданням системи забезпечення національної безпеки держави і має здійснюватися у координації та взаємодії із законодавчою владою та всіма суб'єктами сектору безпеки і оборони [26].

Висновки. Питання правового регулювання у сфері державної (національної) безпеки постійно потребує вивчення та розвитку і залежить від багатьох факторів – політичних, міжнародних, військових, розвідувальних, технічних та гуманітарних. В умовах воєнного стану в Україні потребують вирішення такі питання: удосконалення існуючої нормативно-правової бази для ефективної відсічі військової агресії з боку Російської Федерації; створення умов для сприяння відбудові держави; відновлення різних секторів економіки та промисловості; створення комплексних механізмів соціальної підтримки громадян, які постраждали внаслідок військової агресії, та надання їм адекватної соціальної допомоги.

У якості квінтесенції цих зусиль має бути розроблена системна, логічна та узгоджена нормативно-правова база у сфері національної (державної) безпеки. Крім того, слід піддати аналізу правове забезпечення національної безпеки в інших країнах та можливість запозичення найбільш

конструктивних і адаптованих елементів нормативно-правової бази у сфері національної безпеки інших країн.

Тому, слід приділяти постійну увагу формуванню чинників сучасного безпекового середовища, що впливають на правовідносини у сфері національної безпеки, та відповідному правовому забезпеченню. Загалом, слід враховувати необхідність створення ефективних правових механізмів функціонування суб'єктів сектору безпеки і оборони в умовах особливих правових режимів.

Подальші дослідження доцільно зосередити на правовому визначенні та закріпленні конкретних засобів і методів забезпечення національної безпеки України, що має детермінуватись необхідністю своєчасного вжиття відповідних заходів відповідно до характеру та масштабів загроз національним інтересам згідно з базовим нормативним законодавством щодо відповідного регулювання у сфері національної безпеки та зазначеними програмними документами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богданович В. Ю., Свіда І. Ю., Скуліш Є. Д. Теоретичні основи, методи й технології забезпечення національної безпеки України : монографія / за заг. ред. Є. Д. Скуліша. Київ : Наук. вид. відділ НАСБ України, 2012. 548 с.
2. Горбулін В. П., Додонов О. Г., Ланде Д. В. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання : монографія. Київ : Інтертехнологія, 2009. 164 с.
3. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України : монографія. Київ : Інтертехнологія, 2008. 208 с.
4. Організаційно-правові основи стратегії національної безпеки й воєнної безпеки України: практичні аспекти державного управління : монографія / М. І. Шпура, І. В. Романов, Ф. В. Саганюк та ін. Київ : ННДЦ ОТ і ВБ України, 2006. 238 с.
5. Публічне управління та адміністрування у сфері національної безпеки: (системні, політичні та економічні аспекти) : словник-довідник / С. П. Завгородня, М. Г. Орел, Г. П. Ситник [уклад.] ; за заг. ред. Д. В. Неліпи, Є. О. Романенка, Г. П. Ситника. Київ : Видавець Кравченко Я. О., 2020. 380 с.
6. Сектор безпеки і оборони України: теорія, стратегія, практика : монографія / Ф. В. Саганюк, О. В. Устименко, М. М. Лобко та ін. Київ : Академпрес, 2017. 182 с.
7. Сіцінська М. В. Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони України : монографія. Київ : НАДУ, 2014. 364 с.
8. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади) : підручник. Київ : НАДУ, 2012. 344 с.
9. Ситник Г. П., Орел М. Г. Публічне управління у сфері національної безпеки : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : Видавець Кравченко Я. О., 2020. 360 с.
10. Ситник Г. П., Орел М. Г. Основи стратегічного планування національної безпеки : навч. посіб. / за ред. Г. П. Ситника. Київ : Київський університет, 2022. 208 с.
11. Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки у її визначальних сферах : монографія / Ю. В. Богданович, А. І. Семенченко та ін. Київ : НАДУ, 2007. 430 с.
12. Шипілова Л. М. Стратегічне планування у сфері національної безпеки : курс лекцій. Київ : Київський університет, 2023. 143 с.
13. Ліпкан В. А. Основи права національної безпеки // Право України. 2009. № 1. С. 108–116.
14. Пашинський В. Й. Повноваження Президента України у сфері оборони держави // Науковий вісник публічного та приватного права. Вип. 6, Т. 2. 2017. URL: http://nvppp.in.ua/vip/2017/6/tom_2/13.pdf (дата звернення: 27.10.2023).
15. Колесник В. Т. Концептуальна модель національної безпеки України. Імперативи розвитку цивілізації // Інформаційна безпека у воєнній сфері. Сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 31 берез. 2015 р. / Нац. ун-т оборони України ім. І. Черняхівського. Київ, 2015. С. 167–170.
16. Антонов В. О. Конституційно-правові засади забезпечення національної безпеки України : монографія / наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/antonov-v.o.-konstitutsiyno-pravovi-zasadi-natsionalnoyi-bezpeki-ukrayini_d_.pdf (дата звернення: 27.10.2023).
17. Янчук А. В., Пригунов П. Я., Колесник В. Т. Формування основ нормативно-правового забезпечення національної безпеки України // Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 20. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2016/20.pdf (дата звернення: 27.10.2023).
18. Антонов В. О. Проблема формування нової нормативно-правової бази національної безпеки України на тлі нових викликів і загроз // Часопис Київського університету права. 2015. № 3. С. 71–77.
19. Рубан А. В. Державне управління у сфері національної безпеки України : автореферат дис. канд. наук з держ. упр. : 25.00.05. Харків, 2019. 23 с.
20. Нормативно-правове забезпечення національної безпеки / А. Янчук, Т. Блистів, В. Колесник, П. Пригунов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2016. № 1. С. 5–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2016_1_3 (дата звернення: 27.10.2023).

21. Глобальна та національна безпека : підручник / авт. кол. : В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянчук та ін. ; за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : НАДУ, 2016. 784 с. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Navchalniy-posibnik-GPNB.pdf> (дата звернення: 27.10.2023).
22. Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки : аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України. Київ : НІСД, 2014. 148 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-12/Dopovid_Prezidentps-0ab72.pdf (дата звернення: 27.10.2023).
23. Горбулін В. П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки : монографія. Київ : НІСД, 2011. 288 с.
24. Концептуальні підходи до визначення методологічної функції законодавчого забезпечення національної безпеки України / Т. І. Блистів, В. Т. Колесник, П. Я. Пригунов, К. В. Карпова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2015. Вип. № 4 (81). С. 13–26.
25. Ситник Г. П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека : курс лекцій. Київ : ТОВ “САК ЛТД.”, 2023. 92 с.
26. Ситник Г. П. Організаційно-правові засади забезпечення воєнної безпеки України : курс лекцій. К: ТОВ “САК ЛТД.”, 2023. 112 с.

Стаття надійшла до редакційної колегії 20.11.2023

Determination of the development problems of the constitutional principles of the components of the national security system

Annotation

The relevance of the work lies in the fact that the development of the Ukrainian State is, first of all, the result of the Ukrainian society's constant orientation towards the principles of humanism and justice and democratic development in the context of external threats and dangers having increased to a critical level, in particular in the context of repelling the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. In searching for ways of further development, it is necessary to realise the actual use of the basic principles of legal regulation of the national security system, to fill it with real democratic content and, accordingly, to seek a harmonious balance of the effectiveness of the national security system.

The purpose of the article is to provide a theoretical outline of the problems of regulation and legal support of state security, functioning of the security and defence sector actors in the context of the need to comply with the principles of constitutional activity, and to improve the legal framework for interaction between civil society and the components of the security and defence sector.

In the context of martial law in Ukraine, the following issues need to be addressed: improving the existing legal framework to effectively repel military aggression by the Russian Federation; creating conditions to facilitate the reconstruction of the state; restoring various sectors of the economy and industry; creating comprehensive mechanisms for social support for citizens affected by military aggression and providing them with adequate social assistance.

As the quintessence of these efforts, a systematic, logical and coherent legal framework in the field of national (state) security should be developed. In addition, the legal framework for national security in other countries and the possibility of borrowing the most constructive and adapted elements of the legal framework in the field of national security of other countries should be analysed.

Keywords: issues of security forces; security and defence sector; constitutional principles of activity; threats and dangers; national security.